

Resumé för IHE Forum 2025 med temat:

Att främja hälsa och förebygga ohälsa

- när blir prevention effektivt?

iHE Forum

Sveriges hälso- och sjukvård står inför stora utmaningar, med en åldrande befolkning, begränsade resurser och ökande ohälsa. För att möta framtidens behov krävs ett långsiktigt, samordnat och sektorsövergripande arbete med prevention. Det handlar om att investera nu för att skapa hälsa och hitta hållbara lösningar för framtiden - och att systematiskt utvärdera vad som faktiskt fungerar och vid behov justera eller avsluta. På årets IHE Forum diskuterades bland annat hur vi kan främja prevention genom att skapa incitament för förebyggande arbete, fördela ansvar mellan aktörer, prioritera effektiva insatser och hur prevention kan finansieras.

Bland de medverkande fanns representanter från hälso- och sjukvård, industri, patientorganisationer, akademi, myndigheter och politiken.

● OHÄLSAN VÄXER I SAMHÄLLET

- En åldrande befolkning, sviktande skatteunderlag och bemanningssituationen skapar utmaningar för hälso- och sjukvårdssektorn och för samhället i stort.
- Bland annat lyftes den oroväckande ökningen av övervikt och obesitas som ökar risken för flera allvarliga sjukdomar. År 2050 uppskattas det att 750 miljoner barn och unga har övervikt eller obesitas världen över och i Sverige uppskattades övervikt och obesitas kosta samhället runt 80 miljarder år 2023.

Obesitas – vems är ansvaret att bryta kurvan?

Ylva Trolle Lagerros, överläkare, professor i kardiovaskulär prevention, Karolinska Institutet och Liljeholmens universitetsvårdcentral pratade om orsaker bakom ökningen av övervikt och obesitas bland barn och unga och ifrågasatte hur stort ansvar som kan läggas på individen.

● PREVENTION KRÄVER SAMVERKAN

- Folkhälsoarbete kräver sektorsövergripande samarbete och samverkan mellan vård, politik, skola, arbetsplatser, näringsliv och civilsamhälle.
- Behov av nationell samordning och eventuellt separera organisatoriskt mellan sjukvård och prevention.

Carl Johan Sundberg, professor i molekylär och tillämpad arbetsfysiologi på KI pratade om initiativet "Ett friskare Sverige" som en nationell kraftsamling som kan samla, samordna och driva på det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet nationellt.

● FINANSIERING OCH ETISKA PLATTFORMEN

- Preventionsinsatser kostar idag, men hälsovinster och ekonomiska besparingar kommer i framtiden (se bild). Val av diskonteringsränta får stor effekt på beslut.
- Ettårsbudgetar, tillsammans med budgetar och organisationer i stuprör (silos) försvårar satsningar på prevention.
- Nuvarande utformning av den etiska plattformen kan missgynna insatser för prevention.
- Flerårsbudgetar, långsiktiga ersättningsmodeller, health impact bonds och att se prevention som en investering kan vara möjliga lösningar.

Denna figur, presenterad av IHE:s forskningschef Katarina Steen Carlsson, visar tydligt behovet av att betrakta prevention ur ett långsiktigt perspektiv.

● VÅGA PRÖVA OCH LÄR AV VARANDRA

- Våga prova nya insatser, men kom ihåg både ex- ante- och ex post-utvärderingar.
- Ta lärdom av erfarenheter och utvärderingar, exempel digitala verktyg (hälsocoach online, livsstilsappar), riktade hälsosamtal och senior-hälsoprogram. Även gamla initiativ med goda effekter kan vara värda att ta upp igen, till exempel Bunkefloprojektet. Framgång kräver både lokala initiativ och nationell styrning. Eldsjälar har ofta stor roll. Större insatser till stora delar av befolkningen kräver ofta en nationell samordning.

Therese Nilsson, professor i nationalekonomi vid Lunds universitet redogjorde för de övertygande resultaten från en utvärdering av effekterna av barnhälsovård som infördes i Sverige på 1930-talet.

På torsdagens panelsamtal diskuterades bland annat vikten av riktade insatser för prevention och investeringar med långtidsperspektiv.

Från vänster: Lisa Kirsebom, moderator; Malin Gabrielsson, (KD) regionråd, Region Västmanland; Lars Sandman, professor, föreståndare för Prioriteringscentrum, Linköpings universitet; Andreas Stomby, docent, specialist i allmänmedicin, Region Jönköpings län och ordförande för Svensk Förening för Allmänmedicin; Anders Åkesson, förbundsordförande, Riksförbundet HjärtLung

● UTVÄRDERA INSATSER OCH JUSTERA ELLER AVSLUTA DE SOM ÄR INEFFEKTIVA

- Det är svårt att mäta preventionseffekter - kräver långsiktiga studier på befolkningsnivå och bättre register.
- Utvärdering är nödvändig! För att säkerställa mest nytta per satsad krona måste utvärderingar göras som följs av justeringar och utmönstringar. Utvärderingen behöver ha ett samhällsperspektiv och omfatta både hälsoeffekter, kostnad och nytta för alla sektorer i samhället.
- Den etiska plattformen och finansieringsprinciper kan behöva ses över för att inte missgynna prevention.

Hanna Mühlrad, fil dr i nationalekonomi och sekreterare i utredningen om förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken (S 2024:02) pratade om betydelsen av hälsoekonomiska utvärderingar av insatser inom folkhälsa men lyfte också de utmaningar som sådana analyser kan innebära.

På Forums avslutande panelsamtal lyftes bland annat vikten av samverkan mellan kommun, region, stat, privat sektor och civilsamhället. Panelen diskuterade också betydelsen av att satsa på de insatser och innovationer som ger bäst effekt.

Från vänster: Lisa Kirsebom, moderator; Joakim Ramsberg, forsknings- och samhällschef, Hjärnfonden; Anna-Lena Høgerud (S), regionråd, Region Skåne samt ordförande i Sjukvårdsdelegationen; Hanna Mühlrad, sekreterare i utredningen om förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken (S 2024:02); Helena Anderin, samhällspolitisk chef Novo Nordisk; Peter Lindgren, VD IHE; Petra Noreback, statssekreterare, Socialdepartementet,

***På återseende nästa IHE Forum, 3-4 september 2026,
med ett nytt spännande tema!***